

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/poznan/konkursy-i-projekty/zapal-znicz-pamieci/192649,IX-edycja-akcji-spoecznej-Zapal-znicz-pamieci-22-pazdziernika-2017.html>

03.05.2024, 19:41

IX edycja akcji społecznej „Zapal znicz pamięci” - 22 października 2017

Łatwo jest osądzać dobro i zło z wygodnego fotela we własnym domu. W obozie ludzie zostali odarci z godności osobistej, pozbawieni wszelkich praw i zredukowani do bezmyślnych numerów. W tych anormalnych warunkach, trudno jest odróżnić sprawiedliwość od niegodziwości.” [Wiktor Kielich, *Schodami śmierci*, Warszawa 2011]

Od pierwszego dnia agresji niemieckiej w 1939 roku terror i egzekucje były codziennym doświadczeniem Polaków w Wielkopolsce, na Pomorzu, Kujawach, Śląsku i ziemi łódzkiej. Niemcy wprowadzili tu znacznie większe represje niż na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Tylko do końca 1939 roku na Kresach zachodnich Rzeczypospolitej zamordowali 40 tysięcy osób, przedstawicieli polskich elit, a głód, terror i eksterminacja stały się przez kolejne lata codziennym doświadczeniem mieszkańców tych ziem. W tym roku przypominamy obozy koncentracyjne m.in. KL Mauthausen-Gusen, KL Stutthof, KL Auschwitz, w których w ramach „akcji prewencyjnej” w latach 1939-1940 osadzono przedstawicieli polskiej inteligencji, a tysiące z nich straciło w nich życie.

„Zapal znicz pamięci” to wspólna akcja pięciu radiowych rozgłośni regionalnych i pionów edukacyjnych IPN.

Partnerem akcji jest portal dzieje.pl.

Akcja objęta jest Patronatem Honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy.

PREZYDENT.PL

W Poznaniu zaprosiliśmy do wspólnego zapalenia Zniczy Pamięci w Muzeum Martyrologii Wielkopolan Forcie VII - Wielkopolskim Muzeum Niepodległości w Poznaniu.

**Wielkopolskie
Muzeum
Niepodległości**

Podczas spotkania Dominika Pawlikowska, wnuczka Mariana Wiewiórkowskiego – tegorocznego bohatera akcji „Zapał znicz pamięci” z Wielkopolski, wspominała dziadka zamordowanego w obozie koncentracyjnym w Gusen. Następnie dr Agnieszka Łuczak (OBEN IPN Poznań) i Elżbieta Rybarska (Stowarzyszenie Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych) w wystąpieniu „Pamięć o zbrodniach niemieckich” podsumowały wyjazd edukacyjny do Austrii „Hartheim. Zapał znicz pamięci 2017”. Na koniec Grzegorz Kucharczyk z Wielkopolskiego Muzeum Niepodległości opowiedział o Forcie VII w Poznaniu jako o miejscu zagłady polskiej inteligencji. Krótkie filmy z wystąpień dostępne są na naszym [profilu facebookowym](#). Spotkanie zakończyło się wspólnym zapaleniem Zniczy Pamięci.

Bohaterowie tegorocznej akcji „Zapał znicz pamięci”

Poznań: Marian Wiewiórkowski (1910–1941)

Już jako uczeń Szkoły Handlowej w Kaliszu i w latach późniejszych był członkiem Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” – polskiej organizacji łączącej cele niepodległościowe z działalnością sportową i wychowawczą. Od 1937 r. naczelnik poczty w Opatówku koło Kalisza, działacz „Związku Strzeleckiego”. Ożenił się z Marianną Semperską, miał dwoje dzieci. Po wkroczeniu Niemców na ziemię polskie 1 września 1939 r. znalazł się na liście osób, które w okresie międzywojennym bardzo aktywnie działały w licznych organizacjach społecznych i kulturalnych oraz organizowały akcje na rzecz wzmocnienia obronności kraju. Adnotacja o nim brzmiała: „Marian Wiewiórkowski – urzędnik – choć politycznie nie jest aktywny, był członkiem ówczesnej partii rządowej. Przez swój udział w tajnych zebraniach polskiej ludności musi być uznany za politycznie podejrzanego i niebezpiecznego”. Aresztowany 15 kwietnia 1940 r. wraz ze swoim stryjecznym bratem Aleksandrem Wiewiórkowskim i szwagrem Zygmuntem Gadzinowskim. Osadzony w KL Dachau, następnie w KL Gusen, gdzie nadano mu numer 4769. Obóz koncentracyjny Gusen powstał w grudniu 1939 r. jako filia położonego kilka kilometrów dalej obozu KL Mauthausen. Na budowę obozu w okolicach Mauthausen i Gusen zdecydowano się ze względu na pobliskie kamieniołomy granitu. W początkowym okresie jego istnienia więźniowie musieli pracować w kamieniołomach. Później w coraz większym stopniu zmuszani byli do pracy w przemyśle zbrojeniowym. Do samego tylko podoboju Gusen deportowano około 71 tysięcy ludzi z całej Europy. Około 36 tysięcy zostało tam zamordowanych. Największymi grupami narodowościowymi w obozie byli Polacy i obywatele Związku Sowieckiego. Marian Wiewiórkowski był jedną z ofiar zamęczoną w kamieniołomach – zginął 6 kwietnia 1941 roku.

Gdańsk: bł. ks. Franciszek Rogaczewski (1892–1940)

Działacz polski w Wolnym Mieście Gdańsku. Członek zarządu i wiceprezes Macierzy Szkolnej. Proboszcz w parafii pw. Chrystusa Króla w Gdańsku – jednego z najważniejszych ośrodków życia religijnego i społecznego gdańskiej Polonii. Kapelan kolejarzy i pracowników Poczty Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku. Aresztowany 1 września 1939 r. Rozstrzelany 11 stycznia 1940 r. w niemieckim obozie koncentracyjnym Stutthof.

Bydgoszcz: Józef Bednarz (1879–1939) – „Pomorski Korczak”

Specjalizował się w psychiatrii klinicznej i sądowej. Leczył osoby psychicznie chore, pracował w szpitalach w Tworkach i Kulparkowie. W 1932 r. został dyrektorem Zakładu Psychiatrycznego w Świeciu (jednego z najstarszych w Polsce). Po zajęciu Świecia przez Niemców w dniu 3 września 1939 r. nastąpił dramatyczny okres dla dyrektora i pacjentów szpitala. Dr Bednarz odmówił opuszczenia chorych. Sam będąc pod kontrolą Niemców, starał się uratować jak największą liczbę pacjentów. Został osadzony w areszcie domowym, z którego przy pomocy przyjaciół mógł uciec, ale ponownie tego nie uczynił. Dr Bednarz został wywieziony w jednym z transportów i zamordowany wraz ze swoimi pacjentami najprawdopodobniej w Mniszku w październiku 1939 r. w ramach tzw. „śmierci z łaski”, czyli dekretu Hitlera o likwidacji umysłowo chorych w Rzeszy i terenach zdobywanych przez Wehrmacht. Był jednym z pierwszych polskich psychiatrów zamordowanych przez Niemców w 1939 r.

Łódź: Władysław Krzemiński (1901–1939)

Od urodzenia związany z Łodzią. W marcu 1919 r. zatrudniony jako urzędnik w łódzkim magistracie. Od 1920 r. w szeregach Wojska Polskiego, walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Po demobilizacji powraca do pracy w administracji miejskiej i zajmuje się sprawami finansowymi oraz podatkowymi. W 1930 r. mianowany etatowym urzędnikiem Wydziału Podatkowego Zarządu Miasta Łodzi na stanowisku sekwestora. Od 1927 r. sekretarz I. Gniazda Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Łodzi i delegat do władz regionalnych organizacji. W 1930 r. poślubił Janinę Wojciechowską i dwa lata później małżonkowie przeprowadzili się do nowoczesnego osiedla im. Montwiłła Mireckiego na Polesiu Konstantynowskim w Łodzi. Do wybuchu wojny wychowywali dwójkę dzieci: Annę (po mężu Cieślak) i Tadeusza. Zatrzymanie Krzemińskiego nastąpiło 8 lub 9 listopada 1939 r. w pracy i dokonali tego funkcjonariusze gestapo, którzy początkowo przewieźli go do swojej siedziby w pożydowskiej szkole przy al. Anstadta 7. Stamtąd prawdopodobnie trafił do nowo powstałego obozu przejściowego w fabryce Michała Glazera na Radogoszczu przy ul. Krakowskiej 55 (ob. ul. Liściasta 17) w Łodzi. Stąd 12 listopada 1939 r. został wywieziony na miejsce straceń na poligonie wojskowym Łódź-Brus. Wiosną 2008 r. podczas prac archeologicznych na byłym poligonie wojskowym Łódź-Brus natrafiono na szczątki ofiar Intelligenzaktion i w jednym z dołów ekshumowano czterdzieści szkieletów męskich, z których zidentyfikowano jedynie pięć osób. Wśród nich były szczątki Krzemińskiego, którego syn zidentyfikował po obrączce z inicjałami J.K. 10/VIII 1930 r. Przy szkielecie znaleziono również skórzany portfel z herbem Łodzi i inicjałami K.W.

Katowice: Nikodem Jan Renc (1888–1939)

Pochodził z górnośląskiej rodziny osiadłej z powodów ekonomicznych na terenie Zagłębia Dąbrowskiego. Wraz z żoną Jadwigą (z domu Ferda) aktywny organizator polskich struktur powstańczych, uczestnik II i III powstania śląskiego. W 1920 r. uczestnik walk obronnych w Królewskiej Hucie. Po 1922 r. osiadł wraz z rodziną w Katowicach. Z zawodu górnik, w okresie międzywojennym dzierżawca „Restauracji Dworcowej” w Katowicach i właściciel firmy transportowej. Wieloletni radny miasta Katowice, ławnik sądowy i prezes terenowej grupy „Karbowa” Związku Powstańców Śląskich w Katowicach. W ostatnich dniach sierpnia 1939 r. był odpowiedzialny za tworzenie i uzbrojenie paramilitarnych oddziałów samoobrony powstańczej, tworzonej w celu obrony miasta Katowice, dowódca oddziału powstańczego wysłanego w rejon Parku Kościuszki. Zadenuncjowany jako powstaniec i uczestnik organizowanej obrony, aresztowany 4 września wraz z synem Józefem (ur. 1914 r.) przez freikorzystów w swoim mieszkaniu. Rozstrzelany 4 września wraz z synem, kilkoma działaczami polskimi i uczestnikami obrony Katowic w podwórzu restauracji popularnie zwanej „Sacherką” przy ul. Zamkowej (siedziba tymczasowa Freikorpsu) w Katowicach. Łącznie rozstrzelano w tym dniu około 80 osób. Według świadków pochowany na cmentarzu w Panewnikach.

Teksty merytoryczne i wybór źródeł:

dr Agnieszka Łuczak, Ewelina Małachowska, Artur Ossowski, Daniel Sieczkowski, Mirosław Sprenger

Osoby koordynujące tegoroczną akcją:

Koordinator ogólnopolski:

Dr Agnieszka Łuczak, agnieszka.luczak@ipn.gov.pl

tel. (61) 8356 955

tel. kom. 604 066 658

Poznań: Agnieszka Kołodziejska, agnieszka.kolodziejska@ipn.gov.pl, tel. (61) 835 69 53

Gdańsk: Daniel Sieczkowski daniel.sieczkowski@ipn.gov.pl, tel. (58) 669 05 36

Bydgoszcz: Mirosław Sprenger, miroslaw.sprenger@ipn.gov.pl, tel. (52) 321 55 27

Katowice: Ewelina Małachowska, ewelina.malachowska@ipn.gov.pl, tel. (32) 207 03 14

Łódź: Artur Ossowski, artur.ossowski@ipn.gov.pl, (42) 616 27 18

Opcje strony